

**EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS**

TREČIASIS SKYRIUS

BYLA BALČIŪNAS prieš LIETUVĄ

(Pareiškimo Nr. 17095/02)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2010 m. liepos 20 d.

Byloje Balčiūnas prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (trečiasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

Pirmininko Josep Casadevall,

Teisėjų Elisabet Fura,

Corneliu Bîrsan,

Alvina Gyulumyan,

Egbert Myjer,

Ineta Ziemele, *paskirta dalyvauti nuo Lietuvos,*

Ann Power

ir *skyriaus kanclerio* Santiago Quesada,

po svarstymo uždarame posėdyje 2010 m. birželio 29 d.

skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietis Laimutis Balčiūnas (pareiškėjas), kuris 2002 m. balandžio 10 d. Teismui pateikė pareiškimą (Nr. 17095/02) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjui atstovavo Vilniuje praktikuojantis advokatas R. Andrikis. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (Vyriausybė) atstovavo jos atstovės D. Jočienė ir E. Baltutytė.

3. Pareiškėjas teigė, kad jo kardomasis kalinimas buvo neteisėtas ir per ilgas, todėl buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio 3 dalis. Remiantis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi ir 3 dalies d punktu, jis taip pat teigė, kad negalėjo apklausti dviejų liudytojų byloje ir todėl buvo pažeista teisė į teisingą bylos nagrinėjimą.

4. 2004 m. birželio 21 d. Teismas nusprendė perduoti pareiškimą Vyriausybei.

5. Pareiškimas buvo perduotas Teismo trečiajam skyriui (Teismo reglamento 52 taisyklės 1 dalis). Nuo Airijos išrinktas teisėjas John Hedigan buvo paskirtas kaip nacionalinis teisėjas šioje byloje. Kai John Hedigan paliko Teismą, Ineta Ziemele, nuo Latvijos išrinkta teisėja, buvo paskirta vietoje jo kaip nacionalinė teisėja šioje byloje (Konvencijos 27 straipsnio 1 dalis ir 29 taisyklės 1 dalis).

6. 2005 m. spalio 26 d. Teismas nusprendė perduoti pareiškimą Vyriausybei prašant pateikti papildomas rašytines pastabas. Taikant Konvencijos 29 straipsnio 3 dalį taip pat buvo nuspręsta iš karto spręsti dėl pareiškimo priimtumo ir esmės.

FAKTAI

I. BYLOS APLINKYBĖS

7. Pareiškėjas gimė 1977 m. ir gyvena Šiauliuose. Šalių pateikti bylos faktai gali būti apibendrinti kaip išdėstyta toliau.

A. Byla dėl ginkluoto plėšimo

1. *Pareiškėjo kardomasis kalinimas šioje byloje*

8. 1998 m. lapkričio 9 d. pareiškėjas buvo sulaikytas įtariant jį ginkluotu plėšimu. Kardomojo kalnimo metu pareiškėjas buvo laikomas Šiaulių tardymo izoliatoriuje, Šiaulių miesto Vyriausiojo policijos komisariato areštiniėje ir kitose kardomojo kalnimo įstaigose.

9. 1998 m. lapkričio 11 d. Šiaulių miesto apylinkės teismas paskyrė pareiškėjui kardomąjį kalnimą iki 1998 lapkričio 19 d. Skirdamas kardomąjį kalnimą teismas atsižvelgė į kaltinimų pobūdį ir sunkumą ir teigė, kad „tikėtina, jog pareiškėjas gali vengti tardymo ir teismo bei trukdyti byloje nustatyti tiesą“. Pareiškėjas ir jo gynėjas dalyvavo posėdyje.

10. Šiaulių miesto apylinkės teismas 1998 m. lapkričio 18 d. pratęsė pareiškėjo kardomojo kalnimo terminą iki 1999 m. sausio 18 d. esant pagrindo manyti, kad „jis pabėgs“. Pareiškėjo gynėjas dalyvavo posėdyje.

11. 1998 m. gruodžio 24 d. pareiškėjas tą nutartį apskundė.

12. Šiaulių apygardos teismas, gavęs skundą 1999 m. sausio 4 d., 1999 m. sausio 7 d. skundą atmetė teigdamas, kad „pareiškėjas kaltinamas sunkaus nusikaltimo padarymu ir būdamas laisvėje jis trukdytų tyrimui bei tiesos nustatymui“. Pareiškėjo gynėjas dalyvavo teismo posėdyje.

13. 1999 m. sausio 15 d. Šiaulių miesto apylinkės teismas pratęsė pareiškėjo kardomojo kalnimo terminą iki 1999 m. kovo 18 d. Teismas, trumpai apžvelgdamas kaltinimus, nurodė, kad „pareiškėjas kaltinamas sunkaus nusikaltimo padarymu, todėl yra pagrindo manyti, kad būdamas laisvėje jis gali slėptis nuo tardymo ir teismo, trukdyti nustatyti tiesą, daryti naujus nusikaltimus“. Pareiškėjas ir jo gynėjas posėdyje dalyvavo.

14. 1999 m. vasario 18 d. pareiškėjas apskundė nutartį, kuria buvo pratęstas jo kardomasis kalnimas. Vasario 26 d. skundas buvo gautas Šiaulių apygardos teisme, kuris 1999 m. kovo 2 d. dalyvaujant pareiškėjo gynėjui, pareiškėjo skundą atmetė. Teismas vėl teigė, kad „pareiškėjas kaltinamas sunkaus nusikaltimo padarymu, todėl yra pagrindo manyti, kad būdamas laisvėje jis gali slėptis nuo tardymo ir teismo ir trukdyti nustatyti tiesą“.

15. 1999 m. kovo 17 d. Šiaulių miesto apylinkės teismas pratęsė pareiškėjo kardomojo kalnimo terminą iki 1999 m. gegužės 9 d. Išvardijęs pareiškėjui pateiktus kaltinimus, teismas konstatavo, kad „pareiškėjas kaltinamas sunkaus nusikaltimo padarymu, todėl yra pagrindo manyti, kad jis gali slėptis nuo tardymo, daryti naujus nusikaltimus bei poveikį liudytojams“. Pareiškėjas ir jo gynėjas posėdyje dalyvavo.

16. 1999 m. gegužės 7 d. Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomojo kalnimo terminą iki 1999 m. liepos 9 d. tuo pagrindu, kad „jis yra kaltinamas sunkaus nusikaltimo padarymu, todėl yra pagrindo manyti, kad pareiškėjas gali daryti naujus nusikaltimus ir trukdyti nustatyti byloje tiesą“. Pareiškėjas ir jo gynėjas posėdyje dalyvavo. Pareiškėjas apskundė nutartį teigdamas, kad jam *inter alia* turi būti atlikta operacija.

17. Lietuvos apeliacinis teismas 1999 m. gegužės 25 d. nutartimi atmetė pareiškėjo skundą teisme dalyvaujant pareiškėjo gynėjui. Teismas nurodė, kad „pareiškėjas yra kaltinamas sunkiais nusikaltimais, jis savo kaltę neigė, o jo kaltė yra grindžiama daugelio liudytojų parodymais, todėl yra pagrindo manyti, kad būdamas laisvėje jis gali įtakoti liudytojus ir tai trukdys nustatyti tiesą šioje byloje“.

18. 1999 m. liepos 8 d. Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomojo kalnimo terminą iki 1999 m. rugsėjo 30 d. Teismas vėl išvardijo pareiškėjui pateiktus kaltinimus ir teigė, kad „pareiškėjas yra kaltinamas sunkaus nusikaltimo padarymu. Yra pagrindo manyti, kad būdamas laisvėje pareiškėjas gali trukdyti nustatyti byloje tiesą ir daryti naujus nusikaltimus“. Pareiškėjas ir jo gynėjas dalyvavo posėdyje.

19. Pareiškėjas pateikė skundą, teigdamas, kad tyrimas buvo vilkinamas ir institucijos tyrimą atliko nepakankamai atidžiai. Pareiškėjas taip pat teigė, kad jis nebuvo teistas ir turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą. Nebuvo jokių įrodymų, kad jis slapstysis nuo tardymo ar darys naujus nusikaltimus.

20. Dalyvaujant pareiškėjo gynėjui 1999 m. liepos 29 d. Lietuvos apeliacinis teismas atmetė pareiškėjo skundą dėl 1999 m. liepos 8 d. nutarties. Teismas, pratęsdamas pareiškėjo kardomąjį kalnimą nurodė kad „byloje esantys faktai leidžia manyti, kad pareiškėjas padarė jam inkriminuotas nusikalstamas veikas. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas savo kaltę neigia, žemesnės instancijos teismas padarė teisingą išvadą, kad būdamas laisvėje pareiškėjas gali trukdyti nustatyti byloje tiesą, t.y. jis gali paveikti ar per kitus asmenis įtakoti liudytojus. Jis taip pat gali slėptis nuo tardymo ar daryti naujus nusikaltimus“.

21. 1999 m. rugsėjo 29 d. Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 1999 m. gruodžio 1 d. Trimis sakiniais išvardijęs pareiškėjui pateiktus kaltinimus, teismas pažymėjo, kad „pareiškėjas yra kaltinamas dviejų nusikaltimų, iš kurių vienas yra sunkus, padarymu. Byloje esantys faktiniai duomenys leidžia manyti, kad pareiškėjas padarė jam inkriminuojamas nusikalstamas veikas. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas savo kaltę neigia, yra pagrindo manyti, kad jis būdamas laisvėje gali trukdyti nustatyti byloje tiesą, paveikti liudytojus ar kitus kaltinamuosius pats ar per kitus asmenis. Jis taip pat gali pasislėpti nuo tardymo ar daryti naujus nusikaltimus“. Pareiškėjas ir jo gynėjas dalyvavo posėdyje.

22. Pareiškėjas nutartį apskundė teigdamas, kad jis turi nuolatinę gyvenamąją vietą ir nėra jokio pagrindo manyti, kad jis gali pasislėpti ar trukdyti teisingumo vykdymui. Kaltinimai jam jau buvo pateikti. Be to, nepaisant Baudžiamojo proceso kodekso 104 straipsnyje numatytų reikalavimų pagrįsti kardomojo kalinimo būtinumą, prokuroras tokių įrodymų nepateikė. Pareiškėjo kaltės neigimas dėl jam inkriminuotų nusikalstamų veikų nebuvo priežastis manyti, kad jis gali padaryti naujus nusikaltimus ar trukdyti nustatyti tiesą byloje. Galiausiai, jis paminėjo, kad nebuvo anksčiau teistas ir turi nuolatinę gyvenamąją vietą jo tėvų bute.

23. 1999 m. spalio 18 d. Lietuvos apeliacinis teismas atmetė pareiškėjo skundą pritardamas žemesnės instancijos teismo nurodytoms priežastims. Pareiškėjo gynėjas dalyvavo posėdyje.

24. Šiaulių apygardos teismas toliau pratęsė pareiškėjo kardomojo kalinimo terminą šiomis nutartimis:

- 1999 m. lapkričio 29 d. nutartimi iki 2000 m. sausio 30 d.;
- 2000 m. sausio 28 d. nutartimi iki 2000 m. kovo 30 d.;
- 2000 m. kovo 30 d. nutartimi iki 2000 m. gegužės 9 d.

Šis teismas, pratęsdamas pareiškėjo kardomąjį kalinimą nurodė priežastis, kad būdamas laisvėje jis „gali bandyti trukdyti nustatyti tiesą byloje“, „įtakoti liudytojus“, „slėptis nuo tardymo“ ir „daryti naujus nusikaltimus“.

25. Pareiškėjas ir jo gynėjas dalyvavo visuose posėdžiuose pratęsiant jo kardomąjį kalinimą.

2. Pareiškėjo bylos teisminis nagrinėjimas

26. 2002 m. rugpjūčio 28 d. prokuratūra patvirtino kaltinamąją išvadą dėl kaltinimo ginkluotu plėšimu pareiškėjo ir kitų keturių kaltinamųjų atžvilgiu. Byla buvo perduota teismui.

27. Nežinomą dieną Panevėžio apygardos teismas pareikalavo Šiaulių apygardos prokuratūrą užtikrinti D.R. ir M.S., dviejų pareiškėjo bendrininkų, kurie liudijo prieš pareiškėją ir buvo atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės, dalyvavimą teisme juos apklausiant. 2003 m. balandžio 11 d ir birželio 16 d. Valstybės sienos apsaugos tarnyba ir Šiaulių policijos komisariatas informavo prokuratūrą, kad remiantis turima informacija, D.R. ir M.S. išvyko iš Lietuvos, o jų gyvenamoji vieta nėra žinoma.

28. 2003 m. lapkričio 3 d. Panevėžio apygardos teismas pripažino pareiškėją kaltu dėl ginkluoto plėšimo, padaryto bendrininkaujant (Baudžiamojo kodekso 24 straipsnio 6 dalis ir 180 straipsnio 3 dalis). Teismas grindė savo išvadą *inter alia* D.R. ir M.S. duotais parodymais, kurių parodymai, duoti ikiteisminio tyrimo metu, buvo perskaityti. Pareiškėjas buvo nuteistas dviejų metų laisvės atėmimo bausme, į bausmės laiką buvo įskaitytas sulaikymo ir suėmimo laikas nuo 1998 m. lapkričio 9 d iki 2000 m. gegužės 9 d.

29. Pareiškėjas apskundė nuosprendį skųsdamasis dėl pernelyg ilgos proceso trukmės. Jis taip pat teigė, kad nuosprendį priėmęs teismas neturėjo remtis D.R. ir M.S. parodymais kaip įrodymais, kadangi jis neturėjo galimybės šių liudytojų apklausti viešame teismo posėdyje. Pareiškėjas skundėsi dėl Konvencijos 6 straipsnio pažeidimo.

30. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 3 dalimi pareiškėjas taip pat teigė, kad jis kardomajame kalinime jau buvo išbuvęs 4 metus ir 10 mėnesių (nuo 1998 m. lapkričio 9 d.) ir teigė, kad jo kardomasis kalinimas buvo pratęsiamas daug kartų be teisėtų pagrindų. Prokurorai sujungė jo bylą su kitomis bylomis, o vėliau ją vėl išskyrė. Visą šį laikotarpį jis buvo suimtas, o teismai jo skundus atmesdavo, atsisakydami pakeisti kardomąją priemonę į švelnesnę. Atsižvelgiant į tai, kad 2003 m. rugsėjo 4 d. Lietuvos apeliacinis teismas pareiškėją išteisino (antrojoje baudžiamojoje byloje) ir jis buvo paleistas iš kardomojo kalinimo tik

tą dieną, Panevėžio apygardos teismas 2003 m. lapkričio 3 d. nuosprendyje neteisingai apskaičiavo laiką, kuris turėjo būti įskaitytas į bausmę.

31. 2004 m. vasario 26 d. Lietuvos apeliacinis teismas nutartimi įpareigojo Šiaulių policijos komisariatą atvesdinti D.R. ir M.S. į apklausą teisme. Tačiau policija informavo teismą, kad nebuvo įmanoma įteikti teismo šaukimų D.R. ir S.M., kadangi jie buvo išvykę iš Lietuvos. Be to, D.R. ir S.M. artimieji buvo išsikraustę, todėl nebuvo įmanoma juos apklausti siekiant nustatyti pirmiau minėtų asmenų gyvenamąją vietą.

32. 2004 m. kovo 9 d. Lietuvos apeliacinis teismas užklausė Valstybės sienos apsaugos tarnybą, ar M. S. ir D.R. kirto valstybės sieną ir ar jie grįžo į Lietuvą. 2004 m. kovo 16 d. Valstybės sienos apsaugos tarnyba informavo Lietuvos apeliacinį teismą, kad M. S. ir D.R. išvyko iš Lietuvos.

33. 2004 m. kovo 31 d. Lietuvos apeliacinis teismas paliko galioti nuosprendį. Šis teismas nurodė, kad pirmos instancijos teismas grindė savo išvadą įvairiais įrodymais, būtent, pareiškėjo bendrininko ir liudytojo parodymais, kurie abu buvo apklausti teismo posėdžio metu. Apeliacinio teismo nuomone, D.R. ir M.S. tik pateikė informaciją, kuri buvo žinoma iš kitų šaltinių. Visapusiškai ir išsamiai išanalizavus tuos kitus šaltinius, atskirai ar juos sugretinęs, Lietuvos apeliacinis teismas padarė išvadą, kad netgi be D.R. ir M.S. parodymų, duotų teisme, buvo pakankamai įrodymų pareiškėją pripažinti kaltu.

Galiausiai, Lietuvos apeliacinis teismas padarė išvadą, kad pirmosios instancijos teismas buvo nešališkas, atsižvelgiant į tai, kad jis pakeitė pareiškėjui kaltinimą į švelnesnį, nuteisdamas pareiškėją kaip asmenį, kuris tik padėjo darant nusikaltimą, bet ne kaip organizatorių.

34. Priešingai, Lietuvos apeliacinis teismas sutiko su pareiškėjo argumentu, kad į jo bausmę turi būti įskaitytas visas laikas, išbūtas kardomajame kalinime:

„Kolegija pažymi, kad pažymoje, esančioje prie kaltinamosios išvados, nurodyti neviseiškai teisingi duomenys, jog 1998 m. lapkričio 9 d. sulaikius L. Balčiūną, kardomąjį kalinimą jam paskyrus 1998 m. lapkričio 11 d., jis buvo tęsiamas tik iki 2000 m. gegužės 9., o po to jam kardomasis kalinimas paskirtas kitoje baudžiamojoje byloje, esančioje Šiaulių apygardos teismo žinioje.

Iš gautų papildomų duomenų (Šiaulių apygardos teismo 2000 05 01 nutarties) apeliacinėje instancijoje matosi, kad kitoje byloje, kurioje L. Balčiūnas buvo kaltinamas ir vėliau išteisintas pagal <...> [paragrafai 48-50 žemiau] L. Balčiūnui naujai nebuvo paskirtas kardomasis kalinimas (suėmimas), o tęsiamas 1998 m. lapkričio 11 d. paskirtas suėmimas“.

Lietuvos apeliacinis teismas paliko galioti pareiškėjo dviejų metų laisvės atėmimo bausmę. Tačiau buvo nutarta pareiškėją laikyti bausmę atlikusiu, atsižvelgiant į kardomajame kalinime išbūtą laiką - nuo 1998 m. lapkričio 9 d. iki 2003 m. rugsėjo 4 d.

35. Pareiškėjas padavė kasacinį skundą, skųsdamasis, kad pareiškėjo nuteisimas buvo pagrįstas liudytojų parodymais, kurie nebuvo nei jo, nei teismo apklausti. Jis taip pat teigė, kad Lietuvos apeliacinis teismas neišnagrinėjo klausimo dėl pernelyg ilgos proceso trukmės ir jo kardomojo kalinimo teisėtumo.

36. 2004 m. spalio 12 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjo kasacinį skundą. Kasacinis teismas nurodė, kad įrodymai, pagrindžiantys pareiškėjo kaltę buvo tinkamai ištirti ir įvertinti žemesnių instancijų teismų. Jo kaltė buvo pagrįsta daugiausia parodymais, duotais liudytojo ir dviejų kitų kaltinamųjų, kurie visi buvo apklausti viešame teismo posėdyje. Pirmos instancijos teismas turėjo teisę remtis D.R. ir M.S. parodymais, kurie buvo duoti ikiteisminio tyrimo metu. Institucijos ėmėsi visų reikalingų priemonių iškviesti į teismo posėdį D.R. ir M.S., bet nebuvo galimybės užtikrinti jų dalyvavimo, kadangi nebuvo žinoma jų gyvenamoji vieta. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad apeliacinis teismas nepasisakė dėl pareiškėjo skundo, kad bylos tyrimas ir jo kardomasis kalinimas truko ilgai. Tačiau jis pastebėjo, kad šios aplinkybės nėra pakankamas pagrindas pripažinti, kad Lietuvos apeliacinis teismas nesilaikė atitinkamų procesinių reikalavimų. Galiausiai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad Lietuvos apeliacinis teismas ištaisė pirmosios instancijos teismo klaidą ir teisingai įskaitė kardomojo kalinimo laikotarpį į bausmės laiką.

B. Procesas dėl priklausymo nusikalstamam susivienijimui ir sprogdinimų

1. Pareiškėjo kardomasis kalinimas šioje byloje

37. Nenurodytą dieną pareiškėjui buvo iškelta kita baudžiamoji byla. Konkrečiai jis buvo įtariamas priklausęs nusikalstamam susivienijimui ir tuo, kad 1998 m. sausio mėn. jis dalyvavo organizuojant du sprogdinimus viešose vietose, kuriais kitiems asmenims buvo sukelta daug sužalojimų. Kartu su pareiškėju buvo kaltinami dar penki asmenys; kaltinimai susiję su įvykiais, įvykusiais nuo 1996 m. iki 1998 m.

38. 2000 m. balandžio 19 d. patvirtinus kaltinamąją išvadą, byla buvo perduota Šiaulių apygardos teismui.

39. 2000 m. gegužės 1 d. Šiaulių apygardos teismas nutarė pratęsti pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 2000 m. liepos 10 d. atsižvelgdamas į tai, kad jis gali slėptis, daryti naujus nusikaltimus ar trukdyti tyrimui. Pareiškėjas ir jo gynėjas dalyvavo posėdyje.

40. Pareiškėjas šią nutartį apskundė. Tačiau 2000 m. gegužės 18 d. Lietuvos apeliacinis teismas pareiškėjo skundą atmetė remdamasis kaltinimų sunkumu. Pareiškėjo gynėjas dalyvavo teismo posėdyje.

41. Vėliau pareiškėjo kardomasis kalinimas buvo pratęstas 2000 m. birželio 12 d., rugsėjo 6 d., lapkričio 9 d. gruodžio 7 d., 2001 m. gegužės 2 d., liepos 4 d. ir spalio 4 d. teismo nutartimis. Pareiškėjo gynėjas dalyvavo posėdžiuose. Teismai rėmėsi tikimybe, kad pareiškėjas gali daryti naujus nusikaltimus, paveikti liudytojus ir trukdyti tyrimui. Visi jo skundai buvo nesėkmingi.

42. 2002 m. vasario 6 d. Šiaulių apygardos teismas įpareigojo Šiaulių apygardos prokuratūrą pristatyti į teismo posėdį apklausai D.R. ir M.S.

43. Ta pačia nutartimi Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 2002 m. gegužės 9 d. remiantis tuo, kad jis gali paveikti liudytojus ir daryti naujus nusikaltimus. Pareiškėjo gynėjas dalyvavo posėdyje. Pareiškėjas apskundė šią nutartį, prašydamas pakeisti kardomąjį kalinimą. Jis *inter alia* nurodė, kad pernelyg ilgas kardomasis kalinimas neigiamai veikia jo sveikatą. Jis taip pat teigė, kad ikiteisminis tyrimas yra pabaigtas ir nėra pagrindo manyti, kad jis galėtų slėptis nuo teismo ar daryti poveikį liudytojams.

44. 2002 m. vasario 27 d. Lietuvos apeliacinis teismas atmetė pareiškėjo skundą, pritardamas 2002 m. vasario 6 d. nutartyje nurodytiems pagrindams. Teismas pripažino, kad pareiškėjas buvo suimtas „jau ilgą laiką“ ir pastebėjo, kad kai byla buvo atiduota teismui, kai kurie delsimai buvo susiję su „teismo organizaciniais dalykais“. Nepaisant to, kad Lietuvos apeliacinio teismo nuomone, pareiškėjo kardomojo kalnimo trukmė buvo pateisinama dėl bylos sudėtingumo (daug pareikštų kaltinimų keliems teisiamiesiems, daug liudytojų ir nukentėjusiųjų) ir didelės apimties. Bylos nagrinėjimas keletą kartų buvo atidėtas gynybos prašymu ištirti kai kuriuos papildomus įrodymus arba dėl kai kurių liudytojų ar gynėjų neatvykimo į teismo posėdžius. Pareiškėjo kardomojo kalnimo tęsimą pateisinančios aplinkybės tebebuvo neišnykusios. Pareiškėjas ir jo gynėjas dalyvavo teismo posėdyje.

45. 2002 m. gegužės 9 d. Šiaulių apygardos teismas toliau pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą iki 2002 m. rugpjūčio 9 d. remdamasis tais pačiais pagrindais. Pareiškėjo gynėjas dalyvavo posėdyje.

46. Pareiškėjas apskundė šią nutartį, prašydamas pakeisti kardomąjį kalinimą. Savo prašymą jis *inter alia* grindė tuo, kad ikiteisminis tyrimas buvo pasibaigęs, dauguma nukentėjusiųjų ir liudytojų buvo apklausti teisme ir teismui buvo likę tik įvertinti įrodymus ir priimti nuosprendį. Todėl nebuvo pagrindo manyti, kad pareiškėjas darys įtaką liudytojams ar trukdys nustatyti tiesą byloje, atsižvelgiant į tai, kad jis to nedarė tris su pusę metų.

47. 2002 m. gegužės 24 d. Lietuvos apeliacinis teismas atmetė pareiškėjo skundą dėl 2002 m. gegužės 9 d. nutarties. Teismas pripažino, kad pareiškėjas buvo suimtas ilgą laiką. Tačiau atsižvelgiant į atitinkamas aplinkybes - bylos sudėtingumą, jos apimtį ir didelį skaičių pareikštų kaltinimų įvairiems teisiamiesiems, teismas nusprendė, kad pareiškėjo besitęsiantis kardomasis kalinimas yra pateisinamas. Pareiškėjo kardomojo kalnimo pratęsimo pagrindai ir toliau išliko - buvo būtina užtikrinti, kad jis atvyktų į teismo posėdžius, o taip pat užkirsti kelią naujų nusikaltimų darymui.

2. Pareiškėjo bylos teisminis nagrinėjimas

48. 2002 m. liepos 19 d. Šiaulių apygardos teismas nuteisė pareiškėją kaip sprogstamosiomis medžiagomis ginkluoto nusikalstamo susivienijimo narį (Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 2 dalis¹), taip pat už neteisėtą sprogstamųjų medžiagų laikymą (234 straipsnio 1 dalis), už pasikėsinimą nužudyti sunkinančiomis aplinkybėmis (16 straipsnio 2 dalis, 105 straipsnio 2, 4, 8 ir 13 punktai) ir už tyčinį turto sužalojimą (278 straipsnio 2 dalis). Jam buvo paskirta 15 metų laisvės atėmimo bausmė ir bauda bei turto konfiskavimas.

49. 2003 m. rugsėjo 4 d. Lietuvos apeliacinis teismas išteisino pareiškėją. Teismas pastebėjo, kad apkaltinamasis nuosprendis didžiąja dalimi buvo pagrįstas dviejų liudytojų –D.R. ir M.S. – parodymais, kurie nebuvo apklausti viešame teismo posėdyje. Pareiškėjas buvo paleistas teismo salėje.

50. 2004 m. kovo 2 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė prokuroro skundą.

C. Pareiškėjo skundai dėl jo kardomojo kalinimo sąlygų

51. Nežinomą dieną pareiškėjas pateikė skundą Seimo kontrolieriui teigdamas, kad kardomojo kalinimo sąlygos Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo netinkamos. Ypatingai pareiškėjas skundėsi, kad šis izoliatorius buvo perpildytas, o kamera, į kurią jis buvo patalpintas, buvo nuolat drėgna, čiužiniai buvo šlapi ir sanitarinis įrenginys tinkamai neveikė.

52. 2003 m. liepos 1 d. pažymoje Seimo kontrolierius iš dalies sutiko su pareiškėjo skundais, pastebėdamas, kad Šiaulių tardymo izoliatorius buvo perpildytas (buvo laikoma 760 asmenų, kai maksimalus leistinas skaičius buvo 454 asmenys) ir jame trūko tinkamų sanitarinių įrenginių. Šioje pažymoje Seimo kontrolierius taip pat pastebėjo, kad:

„Tai, kad pareiškėjas buvo suimtas daugiau nei keturis su puse metų rodo didelę riziką, kad gali būti nustatytas pažeidimas dėl jo teisės į bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką arba teisės būti paleistam proceso metu, t.y. Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies pažeidimas. Galima konstatuoti, kad ilgas suėmimo laikotarpis teismo nagrinėjimo metu galėjo neproporcingai turėti įtakos jo kitoms teisėms: pavyzdžiui, ilgalaikių pasimatymų suimtiems asmenims apribojimas, galimybės sportuoti nebuvimas ir kiti apribojimai“.

53. Seimo kontrolieriaus pažymos rezoliucinėje dalyje atsakingos institucijos buvo paragintos spręsti Šiaulių tardymo izoliatoriaus perpildymo problemą ir įvertinti higienos sąlygas.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

Su kardomuoju kaliniu susijusios nuostatos

54. Baudžiamojo proceso kodekse, galiojusiame iki 2003 m. gegužės 1 d., buvo numatyta:

104 straipsnis:

„<...> kardomasis kalinimas (suėmimas) gali būti skiriamas tik bylose dėl nusikaltimų, už kuriuos baudžiamasis įstatymas numato griežtesnę nei vienerių metų laisvės atėmimo bausmę <...>.

Kardomojo kalinimo (suėmimo) skyrimo pagrindai yra pagrįstas manymas, kad kaltinamasis:

1) bėgs (slėpsis) nuo tardymo ir teismo;

2) trukdys nustatyti bylos tiesą [darys poveikį kitiems dalyviams ar naikins įrodymus];

3) darys naujus nusikaltimus <...>, įtariamą padaręs nusikaltimus, numatytus Baudžiamojo kodekso <...> 105 (tyčinis nužudymas sunkinančiomis aplinkybėmis), <...> 227 (nusikalstamo susivienijimo organizavimas)², <...> 278 straipsnio 2 dalyje (turto sunaikinimas ar sužalojimas tyčia) <...>.

¹ Šiaulių apygardos teismas 2002 m. liepos 19 d. nuosprendžiu pareiškėją nuteisė pagal 227¹ straipsnio 2 dalį.

² BK 227¹ straipsnis [nusikalstamas susivienijimas].

Kai pagrįstai manoma, kad kaltinamasis bėgs (slėpsis) nuo tardymo ir teismo, kardomasis kalinimas (suėmimas) gali būti paskirtas atsižvelgiant į jo šeiminių padėčių, nuolatinę gyvenamąją vietą, darbo santykius, sveikatos būklę, ankstesnę teistumą, ryšius užsienyje ir kitas aplinkybes <...>“.

104⁽¹⁾ straipsnis.

<...> Perdavus bylą į teismą, <...> [teisėjas] teismas, kurio žinioje yra baudžiamoji byla, paskiria, pratęsia ar panaikina kardomąjį kalinimą (suėmimą) <...>“

106 straipsnis

„Kardomasis kalinimas (suėmimas) negali būti taikomas ilgiau kaip šešis mėnesius. Konkretų terminą nustato teisėjas, priėmęs nutartį paskirti kardomąjį kalinimą (suėmimą), o šį terminą pratęsti, bet ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių, gali tas pats arba kitas tos pačios apylinkės teismo teisėjas.

Dėl ypatingo bylos sudėtingumo ar dydžio kardomojo kalinimo (suėmimo) maksimalų terminą, numatytą šio straipsnio pirmojoje dalyje, pratęsti, bet ne ilgiau kaip iki trijų mėnesių, gali apygardos teismo teisėjas. Pratęsimas gali būti pakartotas, bet bylos parengtinio tyrimo stadijoje terminas negali būti pratęsimas ilgiau kaip iki aštuoniolikos mėnesių <...>.

Kardomojo kalinimo (suėmimo) termino pratęsimo klausimui spręsti <...> teisėjas privalo surengti posėdį, į kurį turi būti šaukiami gynėjas bei prokuroras, o esant būtinumui, – ir suimtas. <...>“

109⁽¹⁾ straipsnis

„Suimtas arba jo gynėjas parengtinio tyrimo arba bylos nagrinėjimo teisme metu turi teisę paduoti skundą dėl kardomojo kalinimo (suėmimo) paskyrimo ar kardomojo kalinimo (suėmimo) termino pratęsimo apeliacinės instancijos teismui. <...> Apeliacinės instancijos teismo teisėjas privalo išnagrinėti skundą ne vėliau kaip per septynias dienas nuo jo gavimo. Skundai nagrinėti turi būti surengtas posėdis, į kurį šaukiami suimtas su gynėju ar vien tik gynėjas. Prokuroro dalyvavimas tokiaame posėdyje yra būtinas. Apeliacinės instancijos teismo teisėjo priimtas sprendimas yra galutinis ir kasacine tvarka neskundžiamas.

<...>

Pakartotinis skundas dėl to paties kardomojo kalinimo (suėmimo) paskyrimo arba kardomojo kalinimo (suėmimo) termino pratęsimo išsprendžiamas nagrinėjant kardomojo kalinimo (suėmimo) termino pratęsimą.“

55. Baudžiamojo proceso kodekso 52 straipsnio 2 dalies 3 ir 8 punktai bei 58 straipsnio 2 dalies 8 ir 10 punktai atitinkamai įtvirtino, kad kaltinamasis ir jo gynėjas turi teisę „pareikšti prašymus“ ir „apskusti kvotėjo, tardytojo, prokuroro, teisėjo ar teismo veiksmus bei sprendimus“. Kitos susijusios Kodekso nuostatos numato:

249 straipsnio 1 dalis

„Teisėjui vienasmeniškai arba teismui tvarkomajame posėdyje sprendžiant kiekvieno kaltinamojo atidavimo teismui klausimą, turi būti išaiškinamos šios aplinkybės:

<...>

11) ar tinkamai parinkta <...> kardomoji priemonė.“

250 straipsnio 1 dalis

„Pripažinęs, kad yra pakankamas pagrindas kaltinamajam atiduoti teismui, teisėjas vienasmeniškai ar teismas tvarkomajame posėdyje turi išspręsti šiuos klausimus:

<...>

2) dėl kardomosios priemonės kaltinamajam <...>“.

277 straipsnis

„Teismas turi teisę teismo nagrinėjimo metu savo nutartimi parinkti, pakeisti ar panaikinti teisišiamajam kardomąją priemonę.“

56. Civilinio kodekso 6.272 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė pareikšti civilinį ieškinį dėl turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų ar teismo neteisėtų veiksmų baudžiamojoje byloje, atlyginimo. Šia nuostata numatytas žalos atlyginimas už neteisėtą nuteisimą, neteisėtą sulaikymą ar suėmimą, neteisėtą procesinės prievartos priemonių pritaikymą ar neteisėtą administracinės nuobaudos paskyrimą.

57. 2003 m. spalio 1 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išnagrinėjo M.B. civilinę bylą, kurioje jis skundėsi patyręs neturtinę žalą dėl tariamai neteisėto kardomojo kalinimo. Vilniaus apygardos teismas ir Lietuvos apeliacinis teismas anksčiau buvo atmetę M.B. skundą remiantis tuo, kad civilinę bylą nagrinėjantis teismas nebuvo kompetentingas įvertinti M.B. kardomojo kalinimo teisėtumo baudžiamojoje byloje. Abu teismai taip pat nurodė, kad M.B. neturėjo teisės į žalos atlyginimą, kadangi nutartys dėl kardomojo kalinimo nebuvo pripažintos neteisėtomis ir nebuvo panaikintos jo baudžiamojoje byloje.

58. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė tokius argumentus ir pastebėjo, kad Konvenciją, ir konkrečiai jos 5 straipsnio 3 dalį, Lietuvos teismai gali taikyti tiesiogiai, tuo tarpu žemesnių instancijų teismai, nagrinėdami M.B. skundą dėl žalos atlyginimo, neišnagrinėjo, ar kardomojo kalinimo trukmė buvo pagrįsta, nepaisant to, kad teismo nutartys dėl jo kardomojo kalinimo nebuvo panaikintos baudžiamojoje byloje. Byla buvo grąžinta Lietuvos apeliaciniam teismui nagrinėti iš naujo.

59. 2004 m. rugsėjo 20 d. sprendimu Lietuvos apeliacinis teismas iš dalies patenkino pareiškėjo civilinį ieškinį ir priteisė jam 7000 litų (apie 2027 eurų) atlyginti žalai, kurią jis patyrė dėl kardomojo kalinimo, kurio trukmę teismai pripažino nepagrįstai ilga.

2005 m. vasario 28 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas paliko anksčiau minėtą sprendimą nepakeistą.

60. Remiantis Kardomojo kalinimo įstatymo 16 straipsniu, kardomojo kalinimo vietos administracija gali leisti kalinamiesiems pasimatyti su giminaičiais iki dviejų valandų.

61. Remiantis Bausmių vykdymo kodekso 73, 79-80, 85, 91 ir 95 straipsniais nuteisti asmenys, išskyrus tuos, kurie atlieka bausmę griežčiausiomis sąlygomis, per metus turi teisę į kelis ilgalaikius pasimatymus su savo artimais giminaičiais. Ypatingomis aplinkybėmis, kai nėra galimybių suteikti pasimatymus, ilgalaikiai pasimatymai gali būti pakeisti trumpalaikiais pasimatymais su giminaičiais (taip pat ir tėvais).

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 5 STRAIPSNIO 1 DALIES C PUNKTO PAŽEIDIMO

62. Pareiškėjas skundėsi, kad jo kardomasis kalinimas buvo neteisėtas pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c punktą, kurioje numatyta:

„1. Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir saugumą. Niekam laisvė negali būti atimta kitaip, kaip šiais atvejais, ir įstatymo nustatyta tvarka:

<...>

c) kai asmuo teisėtai sulaikomas ar suimamas, kad būtų pristatytas kompetentingai teismo institucijai, pagrįstai įtariant jį padarius nusikaltimą ar kai pagrįstai manoma, jog būtina neleisti padaryti nusikaltimo, arba manoma, jog jis, padaręs tokį nusikaltimą, gali pabėgti <...>“.

A. Šalių teiginiai

63. Vyriausybė tvirtino, kad šis skundas yra nepagrįstas, o visas pareiškėjo kardomojo kalinimo laikotarpis buvo pagrįstas teismo nutartimis priimtomis pagal vidaus baudžiamojo proceso reikalavimus.

64. Pareiškėjas palaikė savo skundą.

B. Teismo vertinimas

Priimtinumumas

65. Teismas primena, kad teismo sprendimas skirti ir tęsti laisvės atėmimo priemonę nepažeidžia Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies, jei teismas, neviršydamas savo kompetencijos, turėjo teisę priimti atitinkamą sprendimą ir nurodė savo sprendimo dėl laisvės atėmimo priemonės priežastis, bei nustatė jos terminą (žr. *Khudoyorov v. Russia*, no. 6847/02, §§ 152-153, ECHR 2005-X (ištraukos); *Korchuganova v. Russia*, no. 75039/01, § 62, 2006-06-08; ir *Pshevecherskiy v. Russia*, no. 28957/02, §§ 41-46, 2007-05-24).

66. Remdamasis bylos medžiaga ir Vyriausybės pozicija, Teismas konstatuoja, kad visas pareiškėjo kardomojo kalinimo laikotarpis buvo sankcionuotas ir tęsiamas vidaus teismų kaip to buvo reikalaujama pagal tuo metu galiojusio Baudžiamojo proceso kodekso 104 ir 104¹ straipsnius (žr. *mutatis mutandis Jėčius v. Lithuania*, no. 34578/97, 2000-07-31, §§ 65-70, ECHR 2000-IX). Lietuvos teismai buvo kompetentingi priimti kardomojo kalinimo nutartis, kurios bent jau formaliai pagal vidaus teisę buvo pagrįstos. Nebuvo ginčijama, kad šios nutartys dėl kardomojo kalinimo kaip nors kitaip neatitiko Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies reikalavimų, pagrindų pakankamumo ir tinkamumo klausimas analizuojamas žemiau vertinant jų atitiktį Konvencijos 5 straipsnio 3 daliai.

67. Darytina išvada, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

II. DĖL KONVENCIJOS 5 STRAIPSNIO 3 DALIES PAŽEIDIMO

68. Pareiškėjas skundėsi, kad jo kardomojo kalinimo trukmė buvo pernelyg ilga. Jis rėmėsi Konvencijos 5 straipsnio 3 dalimi, kurioje numatyta:

„Kiekvienas sulaikytasis ar suimtas pagal šio straipsnio 1 dalies c punkto nuostatas turi <...> teisę į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką arba teisę būti paleistas proceso metu. Paleidimas gali būti sąlygojamas garantijų, kad jis atvyks į teismą“.

A. Šalių teiginiai

69. Pirmiausia Vyriausybė teigė, kad pareiškėjas dėl šio klausimo nesikreipė į vidaus teismus. Jis galėjo reikalauti žalos atlyginimo remiantis Civilinio kodekso 6.272 straipsniu. Kaip geros teisminės praktikos pavyzdį Vyriausybė nurodė 2003 m. kovo 1 d. nutartį, kurioje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nustatė, kad kardomasis kalinimas, kuris prieštarauja Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies reikalavimams, negali būti laikomas teisėtu (žr. 57-59 punktus pirmiau). Vyriausybės teigimu, pareiškėjo skundas turi būti atmestas dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo.

70. Kita vertus, Vyriausybė tvirtino, kad pareiškėjo kardomojo kalinimo trukmė nebuvo per ilga. Ji nevirsijo maksimalaus kardomojo kalinimo termino numatyto Lietuvoje teisėje. Po pareiškėjo sulaikymo 1998 m. lapkričio 9 d., kardomasis kalinimas jam buvo skirtas 1998 m. lapkričio 11 d. ir baigėsi 2002 m. liepos 19 d., kai Šiaulių apygardos teismas nuteisė pareiškėją antroje baudžiamojoje byloje. Vyriausybė sutiko, kad kardomasis kalinimas pirmojoje baudžiamojoje byloje truko 18 mėnesių. Tačiau Vyriausybė tvirtino, kad pareiškėjo kardomasis kalinimas toliau buvo tęsiamas atskirai, antroje baudžiamojoje byloje,

kurioje pareiškėjui buvo pareikšti nauji kaltinimai, t.y, baudžiamojoje byloje, kurią išnagrinėjo Šiaulių apygardos teismas 2002 m. liepos 19 d.

71. Vyriausybė laikėsi nuomonės, kad Lietuvos teismų argumentai, pagrindžiantys pareiškėjo kardomąjį kalinimą buvo „tinkami“ ir „pakankami“. Pirmiausiai, pareiškėjas buvo kaltinamas plėšimu stambiu mastu, jo bendrininkai sutiko bendradarbiauti su institucijomis ir todėl buvo pagrindo manyti, kad būdamas laisvėje jis galėtų trukdyti nustatyti tiesą ir įtakoti liudytojus ir savo bendrininkus. Kardomojo kalinimo trukmė buvo pateisinama dėl baudžiamosios bylos sudėtingumo. Apibendrinant, pareiškėjo skundas pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį buvo aiškiai nepagrįstas.

72. Pareiškėjas tvirtino, kad jo kardomojo kalinimo trukmė buvo akivaizdžiai per ilga. Už tyrimą atsakingi prokurorai sujungė jo bylą su kitomis bylos, o vėliau išskyrė. Dėl to jis kardomajame kalinime buvo laikomas beveik 5 metus. Pareiškėjas manytu, jo situaciją dar labiau apsunkino blogos laisvės atėmimo vietų sąlygos, kuriose jis buvo laikomas. Galiausiai, jis neturėjo galimybės bendrauti su savo giminaičiais, kadangi motina jį pirmą kartą galėjo aplankyti tik 2000 m. kovo 9 d., t.y. jam pusantrų metų praleidus kardomajame kalinime.

B. Teismo vertinimas

1. Priimtinumas

73. Teismas primena, kad Vyriausybė pateikė išankstinį prieštaravimą dėl skundo priimtinumą, kadangi pareiškėjas nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, atsižvelgiant į tai, kad jis nepateikė civilinio ieškinio dėl žalos atlyginimo, kurią jis tariamai patyrė dėl jo kardomojo kalinimo trukmės. Teismas negali sutikti su Vyriausybe dėl toliau nurodytų priežasčių.

74. Teismas pastebi, kad 2003 m. kovo 1 d. nutartyje, kuria Vyriausybė remiasi, Lietuvos Aukščiausiais Teismas nurodė, kad, sprendžiant, ar asmens kardomojo kalinimo trukmė teismo proceso metu buvo pagrįsta, turėjo būti atsižvelgta į Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį, nepaisant to, kad teismo nutartis dėl asmens kardomojo kalinimo nebuvo panaikintos baudžiamojoje byloje (žr. 57-59 punktus pirmiau).

75. Teismas pripažįsta svarbų teigiamą pirmiau minėtos nutarties pobūdį. Tačiau jis pastebi, kad ši nutartis buvo priimta 2003 m. kovo 1 d., tuo tarpu pareiškėjas pateikė pareiškimą Teismui 2002 m. balandžio 10 d. Be to, Teismas pastebi, kad iš 2003 m. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties matyti, kad žemesnių instancijų teismai, nagrinėjantys civilines bylas nebuvo linkę priteisti žalos atlyginimo dėl pernelyg ilgų kardomojo kalinimo laikotarpių, kurie baudžiamojoje byloje buvo teisėti. Tokiomis aplinkybėmis Teismas negali laikyti, kad 2002 m. balandžio 10 d., kai Teismui buvo pateiktas pareiškimas, tokia civilinio pobūdžio teisinės gynybos priemonė buvo veiksminga ir pareiškėjas ją turėjo panaudoti. Todėl Vyriausybės išankstinis prieštaravimas turi būti atmestas.

76. Teismas mano, kad šis skundas nėra aiškiai nepagrįstas remiantis Konvencijos 35 straipsnio 3 dalimi. Jis taip pat pažymi, kad skundas nėra nepriimtinas kokiu nors kitu pagrindu. Todėl pareiškimas turi būti paskelbtas priimtiniu.

2. Esmė

a) Bendrieji principai

77. Teismas primena, kad, sprendžiant klausimą dėl kardomojo kalinimo trukmės pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį, vertintinas laikotarpis prasideda tą dieną, kai kaltinamajam pradėtas taikyti kardomasis kalinimas ir pasibaigia kaltinimo klausimo išsprendimo dieną, netgi jeigu šį klausimą išsprendžia tik pirmosios instancijos teismas (tarp daugelio kitų bylų žr. *Wemhoff v. Germany*, 1968-06-27, Series A, no. 7, p. 23, § 9; *Labita v. Italy* [GC], no. 26772/95, §§ 145 ir 147, ECHR 2000-IV). Teismas taip pat pastebi, kad galioja prezumpcija paleidimo iš įkalinimo naudai (žr. *McKay v. the United Kingdom* [GC], no. 543/03, §

41, ECHR 2006-X). Dar daugiau, klausimas, ar kardomojo kalinimo laikotarpis yra pagrįstas negali būti vertinamas *in abstracto*. Kardomojo kalinimo trukmės pagrįstumas turi būti įvertintas kiekvienoje byloje atsižvelgiant į jos konkrečias jos aplinkybes (žr. *Jėčius v. Lithuania*, nurodytą pirmiau, § 93). Besitęsiantis kardomasis kalinimas konkrečioje byloje gali būti pateisintas tik esant aiškioms tam tikro viešojo intereso apraiškoms, kuris, nepaisant nekaltumo prezumpcijos, nusveria teisę į laisvę (žr. *Lavents v. Latvia*, no. 58442/00, 2002-11-28, § 70).

78. Teismas anksčiau yra nusprendęs, kad visų pirma nacionalinės teisminės institucijos turi užtikrinti, kad kaltinamojo kardomasis kalinimas nebūtų pernelyg ilgas. (žr. *Letellier v. France*, 1991-06-26, Series A, no. 207, § 35). Šiuo požiūriu jie [teismai] privalo išnagrinėti visus patvirtinančius ar paneigiančius tokio imperatyvaus viešojo intereso buvimą, faktus, kuris, įvertinus nekaltumo prezumpciją, pateisintų nukrypimą nuo taisyklės gerbti asmens laisvę ir juos išdėstyti savo sprendimuose dėl prašymų paleisti į laisvę. Teismas turi nuspręsti, ar buvo Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies pažeidimas, iš esmės vertindamas šiuose sprendimuose pateiktas priežastis ir pareiškėjo skunduose nurodytas faktus (žr. *Labita*, nurodytą pirmiau, § 152).

79. Argumentai už ir prieš paleidimą negali būti „bendro pobūdžio ar abstraktūs“ (žr. *Smirnova v. Russia*, nos. 46133/99 ir 48183/99, § 63, ECHR 2003-IX). Be to, kai įstatymas numato kardomojo kalinimo tęsimo pagrindams reikšmingas aplinkybes, konkrečių faktų, nusveriančių asmens laisvės gerbimo taisyklę, buvimas turi būti labai įtikinamai parodytas (žr. *Ilijkov v. Bulgaria*, no. 33977/96, 2001-07-26, § 84 *in fine*).

80. Galiausiai, Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad pagrįsto įtarimo, kad sulaikytas asmuo padarė nusikaltimą, buvimas yra būtina *sine qua non* besitęsiančio kardomojo kalinimo teisėtumo sąlyga, bet praėjus tam tikram laikui ji nebėra pakankama. Tada Teismas privalo nustatyti, ar kiti teisminių institucijų pateikti pagrindai vis dar buvo pakankami, kad pateisintų laisvės atėmimą. Poreikis tęsti laisvės atėmimą negali būti vertinamas visiškai abstrakčiai. Jis turi būti vertinama atsižvelgiant į daug kitų reikšmingų aplinkybių, kurios arba gali patvirtinti pasislėpimo ar naujų nusikaltimų darymo grėsmės buvimą, arba gali būti pernelyg nežymios, kad pateisintų asmens kardomąjį kalinimą (žr. *Letellier*, nurodytą pirmiau, § 43; *Panchenko v. Russia*, 45100/98, § 106, 2005-02-08; ir taip pat *Smirnova*, nurodytą pirmiau, § 59).

b) Bendrųjų principų taikymas šioje byloje

(i) Vertintinas laikotarpis

81. Teismas iš pradžių pastebi, kad pareiškėjas buvo sulaikytas 1998 m. lapkričio 9 d. ir pirmoje baudžiamojoje byloje jis buvo suimtas iki 2000 m. gegužės 9 d. Vyriausybė tvirtino, kad nuo šios dienos prasidėjo naujas, neva, atskiras kardomojo kalinimo laikotarpis, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjui buvo iškelta nauja baudžiamoji byla ir kad todėl šių dviejų laikotarpių pagrįstumas turėtų būti vertinamas atskirai.

82. Teismas pastebi, kad 2000 m. gegužės 1 d., kai ankstesnis pareiškėjo kardomasis kalinimas, paskirtas 2000 m. kovo 30 d. nutartimi, buvo beveik pasibaigęs (žr. 24 ir 39 punktus pirmiau), Šiaulių apygardos teismas pratęsė pareiškėjo kardomąjį kalinimą. Taip pat pastebėtina, kad Lietuvos teismai, būtent Lietuvos apeliacinis teismas ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, vėliau nusprendė, kad vėlesnis kardomasis kalinimas, nors jis tęsėsi antrosios baudžiamosios bylos metu, buvo pradinio kardomojo kalinimo, paskirto 1998 m. lapkričio 11 d., tęsimas (žr. 34 ir 36 punktus). Nepaisant to, Teismas pastebi, kad netgi antrasis kardomojo kalinimo laikotarpis, kuris tęsėsi iki 2002 m. liepos 19 d., dienos, kai Šiaulių apygardos teismas (žr. 48 punktą pirmiau) nuteisė pareiškėją, buvo pakankamai ilgas. Todėl pakanka, kad Teismas Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies požiūriu apsiribotu laikotarpiu nuo 2000 m. gegužės 1 d. iki 2002 m. liepos 19 d. vertinimu, kuris yra du metai du mėnesiai ir aštuoniolika dienų. Tačiau vertindamas šio laikotarpio pagrįstumą, jis atsižvelgia į tai, kad pareiškėjas jau buvo kardomajame kalinime dėl kitų kaltinimų daugiau nei aštuoniolika mėnesių.

(ii) Kardomojo kalinimo trukmės pagrįstumas

83. Teismas primena, kad Lietuvos teismai, skirdami pareiškėjui kardomąjį kalinimą, grindė savo sprendimus trimis pagrindiniais nuogastavimais, būtent, kad pareiškėjas gali pasislėpti, trukdyti tyrimui įtakodamas liudytojus ir daryti naujus nusikaltimus. Teismas sutinka, kad pareiškėjo kardomasis kalinimas iš pradžių galėjo būti pateisinamas pagrįstu įtarimu, kad jis dalyvavo organizuotoje nusikalstamoje veikoje. Šioje proceso stadijoje tokios priežastys buvo pakankamos, kad būtų pateisintas pareiškėjo kardomasis kalinimas (žr. *Khudoyorov*, nurodytą pirmiau, § 176).

84. Tačiau bėgant laikui, šie pagrindai tapo ne tokie reikšmingi. Atsižvelgiant į pakankamai ilgą pareiškėjo kardomojo kalinimo laikotarpį ir atkreipiant dėmesį į tai, kad pirmojoje baudžiamojoje byloje jam jau buvo atimta laisvė daugiau nei aštuoniolika mėnesių, tik išskirtinės priežastys galėjo pateisinti kardomojo kalinimo tęsimą Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies požiūriu (žr. *mutatis mutandis Lavents*, nurodytą pirmiau, § 73). Todėl, institucijos turėjo pareigą ne tik detaliau analizuoti pareiškėjo individualią situaciją ir nurodyti konkrečias priežastis jį laikyti kardomajame kalnime, bet ir nagrinėti baudžiamąjį bylą itin atidžiai. Teismas šiuo požiūriu pastebi, kad nauja kaltinamoji išvada patvirtinta 2000 m. balandžio mėn. pareiškėjo atžvilgiu, buvo susijusi su nusikalstamomis veikomis, padarytomis 1996-1998 m. laikotarpiu.

85. Teismas pakartoja, kad iš esmės jis turi įvertinti teismų nutartis Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies požiūriu (žr. *Svipsta v. Latvia*, no. 66820/01, § 110, ECHR 2006-III (ištraukos)). Iš teismų nutarčių matyti, kad tęsiant pareiškėjo kardomąjį kalinimą nurodytos priežastys buvo tiesiog trumpas ir abstraktus Baudžiamojo proceso kodekso 104 straipsnyje įtvirtintų pagrindų, reglamentuojančių asmens kardomojo kalinimo pagrindus, pakartojimas, nenurodant, kaip šie pagrindai yra taikomi konkrečioje pareiškėjo byloje (žr. *Lavents*, nurodytą pirmiau, § 73, ir priešingą išvadą *Silickis and Silickienė v. Lithuania* (dec.), no. 20496/02, 2009-11-10). Teismas gali sutikti, kad, kaip teigia Vyriausybė, tai, kad pareiškėjas buvo kaltinamas sunkiais nusikaltimais ir, kad jo bendrininkai davė parodymus, galėjo būti viena iš specifinių priežasčių tęsti jo kardomąjį kalinimą. Tačiau šie pagrindai nebuvo detaliai išanalizuoti nė vienoje teismo nutartyje dėl pareiškėjo kardomojo kalinimo. Priežastys, nurodytos nutartyse, buvo bendro pobūdžio, teorinės ir beveik identiškos visą laikotarpį, neanalizuojant individualių pareiškėjo aplinkybių, ir todėl buvo aiškiai nepakankamos pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies reikalavimus (žr. 79 ir 80 punktus pirmiau). Teismas taip pat pastebi, kad pareiškėjas nebuvo anksčiau teistas (žr. priešingą išvadą *Morkūnas v. Lithuania* (dec.), no. 29798/02, 2007-04-12).

86. Galiausiai, iš Teismui pateiktos medžiagos matyti, kad pareiškėjo situacija buvo dar labiau apsunkinta dėl netinkamų sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, kur jis buvo laikomas (žr. 52 punktą pirmiau) ir dėl to, kad skirtingai nei nuteistieji, kardomojo kalinimo laikotarpio metu pareiškėjui nebuvo suteikta galimybė pasinaudoti ilgalaikiais pasimatymais su savo giminačiais (žr. 60 ir 61 punktus pirmiau).

87. Pirmiau minėtos aplinkybės yra pakankamos, kad Teismas galėtų padaryti išvadą, jog buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio 3 dalis.

III. DĖL KONVENCIJOS 5 STRAIPSNIŲ 4 DALIES PAŽEIDIMO

88. Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 4 dalimi, skundėsi, kad teismai nespėdė jo kardomojo kalinimo teisėtumo klausimo „greitai“. 5 straipsnio 4 dalyje numatyta:

„Kiekvienas asmuo, kuriam atimta laisvė jį sulaikius ar suėmus, turi teisę kreiptis į teismą, kad šis greitai priimtų sprendimą dėl sulaikymo ar suėmimo teisėtumo ir, jeigu asmuo kalinamas neteisėtai, nuspręstų jį paleisti. <...>“

A. Šalių teiginiai

89. Vyriausybė teigė, kad pareiškėjui buvo užtikrinta teisė, kad jo skundai dėl nutarčių pratęsti kardomąjį kalinimą būtų išnagrinėti greitai. Konkrečiai dėl 1998 m. lapkričio 18 d. nutarties pastebėta, kad pareiškėjas dėl jos skundą pateikė 1998 m. gruodžio 24 d., Kūčių dieną, po kurios prasidėjo atostogos ir

todėl buvo tam tikras delsimas. Šiaulių apygardos teismas skundą gavo 1999 m. sausio 4 d. ir jį išnagrinėjo 1999 m. sausio 7 d.

90. Dėl 1999 m. sausio 15 d. nutarties pastebėta, kad pareiškėjas pateikė skundą 1999 m. vasario 19 d. Šiaulių apygardos teismas gavo skundą 1999 m. vasario 26 d. ir jį išnagrinėjo 1999 m. kovo 2 d.

91. Pareiškėjas palaikė savo skundą.

B. Teismo vertinimas

Priimtinumas

92. Teismas primena, kad Konvencijos 5 straipsnio 4 dalis suteikia teisę sulaikytiems ar suimtiems asmenims teisę pradėti procesą dėl jų suėmimo teisėtumo, o taip pat, pradėjus tokį procesą, teisę į greitą teismo sprendimo priėmimą dėl suėmimo teisėtumo ir teisę būti paleistiems, jei nustatoma, kad toks suėmimas yra neteisėtas. Nors tai neįpareigoja Susitariančių valstybių sukurti apeliacinės instancijos, sprendžiant suėmimo teisėtumą, valstybė, kuri sukuria tokią sistemą privalo suteikti suimtiems asmenims tokias pačias garantijas kaip ir pirmoje instancijoje (žr. *Navarra v. France*, 1993-11-23, § 28, Series A, no. 273-B, ir *Toth v. Austria*, 1991-12-12, § 84, Series A, no. 224). Reikalavimas, kad sprendimas būtų priimtas „greitai“ neabejotinai yra vienas iš tokių; nors vieneri metai vienoje instancijoje gali būti apytikslis reikalavimas bylose dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies, su laisve susijusi Konvencijos 5 straipsnio 4 dalis reikalauja ypatingos skubos (žr. *Hutchison Reid v. the United Kingdom*, no. 50272/99, § 79, ECHR 2003-IV). Šiame kontekste Teismas taip pat pastebi, kad bylose, kuriose dar nepriimtas teismo sprendimas, yra ypač būtina greitai priimti sprendimą dėl suėmimo teisėtumo, kadangi kaltinamasis turėtų visa apimtimi pasinaudoti nekaltumo prezumpcijos principu (žr. *Iłowiecki v. Poland*, no. 27504/95, § 76, 2001-10-04).

93. Išanalizavęs Teismui pateiktą medžiagą, Teismas pastebi, kad pareiškėjo skundus dėl jo paleidimo ir skundus dėl kardomojo kalinimo nutarčių vidaus teismai išnagrinėjo be nepagrįsto delsimo. Konkrečiai Teismas pastebi, kad pareiškėjas pateikė prašymą dėl paleidimo 1998 m. gruodžio 24 d. Šiaulių apygardos teismas jį atmetė 1999 m. sausio 7 d., po keturiolikos dienų. 1999 m. vasario 18 d. pareiškėjas pateikė kitą prašymą dėl paleidimo. Jis buvo atmestas Šiaulių apygardos teismo po dvylikos dienų 1999 m. kovo 2 d.

94. Tokiomis aplinkybėmis Teismas negali pripažinti, kad prašymai dėl paleidimo pateikti 1998 m. gruodžio 24 d. ir 1999 m. vasario 18 d. nebuvo išnagrinėti „greitai“, kaip numatyta Konvencijos 5 straipsnio 4 dalyje (žr. priešingą išvadą *Rehbock v. Slovenia*, no. 29462/95, §§ 85-86, ECHR 2000-XII).

95. Todėl Teismas mano, kad pareiškėjo skundas pagal Konvencijos 5 straipsnio 4 dalį turi būti atmestas kaip aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

IV. DĖL KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES IR 3 DALIES D PUNKTO PAŽEIDIMO

96. Toliau pareiškėjas skundėsi, kad procesas buvo neteisingas ir, kad jo gynybos teisės nebuvo užtikrintos atsižvelgiant į tai, kad pirmoje byloje jis buvo nuteistas remiantis dviejų liudytojų, kurių jis negalėjo apklausti, parodymais. Pareiškėjas rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi ir 3 dalies d punktu, kuriuose nustatyta:

„1. Kai yra sprendžiamas <...> jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad būtų <...> viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų <...> teismas.

3. Kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo turi mažiausiai šias teises:

<...>

d) pats apklausti kaltinimo liudytojus arba turėti galimybę, kad tie liudytojai būtų apklausti, ir kad gynybos liudytojai būtų iškviesti ir apklausti tokiais pat sąlygomis, kokios taikomos kaltinimo liudytojams <...>“.

A. Šalių teiginiai

97. Pareiškėjas teigė, kad jis buvo nuteistas pirmoje baudžiamojoje byloje remiantis dviejų liudytojų D.R. ir M.S. parodymais, kurie nedalyvavo teisiamajame posėdyje. Todėl nei teismas, nei pareiškėjas negalėjo ginčyti jų parodymų. Pareiškėjas pastebėjo, kad antrojoje baudžiamojoje byloje pirmos instancijos teismas taip pat nuteisė pareiškėją remiantis D.R. ir M.S. parodymais. Vis dėlto, Lietuvos apeliacinis teismas nustatė, kad rėmimasis šiais parodymais pažeidė jo gynybos teises, todėl pareiškėją išteisino.

98. Pirmiausia Vyriausybė teigė, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir 3 dalies d punkto reikalavimai turi būti vertinami atsižvelgiant į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisę į teisingą bylos nagrinėjimą. Todėl Vyriausybė pateikė bendrus argumentus dėl pareiškėjo skundų pagal abi nuostatas.

99. Vyriausybės teigimu, pareiškėjui pirmoje baudžiamojoje byloje buvo užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Vidaus teismai ėmėsi visų priemonių, nors ir nesėkmingai, iškviesti liudytojus D.R. ir M.S. liudyti viešame teismo posėdyje. Sutinkant, kad D.R. ir M.S. nebuvo apklausti teisiamajame posėdyje bylą nagrinėjusio teisėjo ar paties pareiškėjo, Vyriausybė tvirtino, kad pareiškėjas pirmoje baudžiamojoje byloje nebuvo nuteistas remiantis vien tik jų parodymais. Priešingai, vidaus teismai rėmėsi ir kitais įrodymais, būtent, kitų kaltinamųjų ir asmenų, kurie sutiko bendradarbiauti su teisminėmis institucijomis ir buvo atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės, parodymais. Vyriausybė pabrėžė, kad įrodomoji D.R. ir M.S. teiginių reikšmė dviejuose baudžiamosiose bylose buvo nevienoda, kadangi jos buvo susijusios su skirtingais kaltinimais ir skirtingomis faktinėmis aplinkybėmis. Pareiškėjo išteisinimas vienoje baudžiamojoje byloje negalėjo automatiškai lemti jo išteisinimo kitoje baudžiamojoje byloje. Apibendrinant, pareiškėjo gynybos teisės nebuvo apribotos tokia apimtimi, kad jam nebūtų užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį ir 3 dalies d punktą.

B. Teismo vertinimas

1. Priimtinumas

100. Teismas konstatuoja, kad šis pareiškėjo skundas nėra aiškiai nepagrįstas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu ir jis nėra nepriimtinas kokių nors kitų pagrindų. Todėl jis turi būti paskelbtas priimtiniu.

2. *Esmė*

101. Atsižvelgiant į tai, kad Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies reikalavimai laikytini tam tikrais Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą aspektais, Teismas nagrinės skundus pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir 3 dalies d punktą kartu (žr. tarp daugelio kitų bylų *A.M. v. Italy*, no. 37019/97, § 23, ECHR 1999-IX; *Van Mechelen and Others v. the Netherlands*, 1997-04-23, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-III, p. 711, §49).

102. Dėl Konvencijos 6 straipsnio Teismas pakartoja, kad įrodymų leistinumą klausimą pirmiausiai reglamentuoja nacionalinė teisė ir paprastai įrodymus vertina nacionaliniai teismai. Pagal Konvenciją ne Teismo užduotis yra spręsti, ar liudytojų parodymus buvo galima laikyti įrodymais, tačiau jis turi įsitikinti, ar procesas kaip visuma, taip pat ir įrodymų rinkimas, buvo teisingas (žr. *Doorson v. the Netherlands*, 1996-03-26, § 67, *Reports* 1996-II, ir *Van Mechelen and Others*, cituotą pirmiau, § 50).

103. Teismas remiasi ankstesne praktika, pagal kurią visi įrodymai paprastai turi būti pateikti viešame teismo posėdyje, dalyvaujant kaltinamiesiems, siekiant užtikrinti proceso rungtyniškumą. Šis principas turi išimčių, bet jos negali pažeisti gynybos teisių; pagal bendrą taisyklę 6 straipsnio 1 dalis ir 3 dalies d punktas reikalauja, kad kaltinamajam būtų suteikta adekvati ir reali galimybė ginčyti ir apklausti kaltinimo liudytoją arba tuo metu, kai jis duoda parodymus, arba vėlesnėje proceso stadijoje (žr. *Lüdi v.*

Switzerland, 1992-06-15, § 49, Series A, no. 238). Tos pačios nuostatos, vertinant jas kartu, reikalauja Susitariančių valstybių imtis pozityvių veiksmų užtikrinant kaltinamajam pačiam apklausti kaltinimo liudytojus arba turėti galimybę, kad tie liudytojai būtų apklausti. Tokios priemonės yra dalis atidumo, kurio turi laikytis Susitariančiosios valstybės, siekiant užtikrinti, kad 6 straipsnyje garantuojamomis teisėmis yra veiksmingai naudojamosi (ŽR. *Sadak and Others v. Turkey*, nos. 29900/96, 29901/96, 29902/96, § 67, ECHR 2001-VIII).

104. Tačiau Teismas primena, kad policijos atliekamo tyrimo metu ir teismo nagrinėjimo stadijoje gautų parodymų laikymas įrodymais savaime nėra nesuderinamas su 6 straipsnio 1 dalimi ir 3 dalies d punktu, jei buvo užtikrintos gynybos teisės (žr. *Saïdi v. France*, 1993-09-20, § 43, Series A, no. 261-C, ir *A.M. v. Italy*, no. 37019/97, § 25, ECHR 1999-IX). Jeigu institucijų veiksmuose nebuvo aplaidumo, negalėjimas užtikrinti liudytojų atvykimo į teismą savaime nesąlygoja būtinybės sustabdyti baudžiamąjį persekiojimą (žr. *Artner v. Austria*, 1992-08-28, Series A, no. 242-A, § 21). Laikoma, kad gynybos teisės yra apribojamos nesuderinama su Konvencijos 6 straipsnio reikalavimais apimtimi, jei nuteisimas yra grindžiamas vien tik arba didžiąja dalimi liudytojų parodymais, kurio kaltinamasis negalėjo apklausti arba neturėjo galimybės, kad tas liudytojas būtų apklaustas tyrimo metu ar nagrinėjant bylą teisme (žr. *Delta v. France*, 1990-12-19, § 37, Series A, no. 191-A, ir *Isgrò v. Italy*, 1991-02-19, § 35, Series A, no 194-A).

105. Teismas primena, kad pareiškėjas skundžiasi dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir 3 dalies d punkto pažeidimo dėl to, kad jis negalėjo apklausti liudytojų D.R. ir M.S., kurių parodymai buvo pagrindas jo nuteisimui pirmojoje baudžiamojoje byloje.

106. Išnagrinėjęs Teismui pateiktą medžiagą, Teismas palaiko Vyriausybės nuomonę, kad dvi pareiškėjo baudžiamosios bylos yra susijusios su skirtingais faktais ir skirtingais kaltinimais. Išskyrus pareiškėją, D.R. ir M.S. abiejose bylose buvo skirtingi įtariamieji. Todėl teisinga manyti, kad pareiškėjo išteisinimas vienoje baudžiamojoje byloje negalėjo lemti jo išteisinimo kitoje byloje.

107. Vertindamas toliau, Teismas pažymi, kad vidaus teismai patenkino pareiškėjo prašymus, kad D.R. ir M.S. būtų šaukiami į apklausą, nors teismų pastangos buvo bergždžios (žr. 27, 31, 32 ir 42 punktus pirmiau). Todėl Teismas negali laikyti, kad Lietuvos teismai buvo abejingi pareiškėjo atžvilgiu ir savavališkai nesuteikė jam teisės gintis.

108. Remdamasis bylos faktais, Teismas taip pat pažymi, kad pareiškėjas ginčijo negalėjimą apklausti D.R. ir M.S. savo apeliaciniame ir kasaciniame skunduose, pateiktuose vidaus teismams, kurie šiuos klausimus išnagrinėjo pakankamai išsamiai ir atmetė juos kaip nepagrįstus (žr. 29, 33, 35 ir 36 punktus pirmiau). Iš Lietuvos apeliacinio teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimų matyti, kad juose buvo analizuojami pareiškėjo argumentai Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir 3 dalies d punkto požiūriu ir buvo pateikti pagrįsti atsakymai, vis dėlto konstatuojant, kad pareiškėjo kaltei įrodyti pakako ir kitų turimų įrodymų. Lietuvos teismų sprendimuose nematyti savavališkumo. Todėl Teismas nėra linkęs konstatuoti, kad pareiškėjo gynybos teisės buvo suvaržytos tokia apimtimi, jog jam nebūtų užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies požiūriu.

109. Esant tokioms aplinkybėms, Teismas mano, kad šioje byloje nebuvo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir 3 dalies d punkto pažeidimo.

V. DĖL KONVENCIJOS 8 STRAIPSNIO PAŽEIDIMO

110. Pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad jo korespondencija su giminaičiais buvo tikrinama kardomo kalinimo institucijos administracijos. Šiuo požiūriu jis skundžiasi dėl Konvencijos 8 straipsnio pažeidimų.

111. Vyriausybė ginčijo šį argumentą ir laikėsi pozicijos, kad pareiškėjas nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių.

112. Teismas pažymi, kad pareiškėjas šio klausimo nekėlė vidaus teismuose. Todėl šis skundas turi būti atmestas dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis (žr. *Jankauskas v. Lithuania*, (dec.), no. 59304/00, 2003-12-05).

VI. DĖL KITŲ KONVENCIJOS PAŽEIDIMŲ

113. Remdamasis Konvencijos 3 straipsniu, pareiškėjas skundėsi, kad bendrosios kardomojo kalinimo sąlygos įstaigose, kuriose jis buvo kalinamas, buvo netinkamos. Pareiškėjo situacija buvo dar labiau apsunkinta atsižvelgiant į tai, kad jo motina pirmą kartą galėjo jį aplankyti tik 2000 m. kovo 9 d., t.y. jam pusantrų metų praleidus kardomajame kalinime.

114. Teismas mano, kad pareiškėjo skundai šiuo požiūriu negali būti atmesti kaip nepagrįsti, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos institucijos pačios pripažino jų pagrįstumą (žr. 52 punktą pirmiau). Vis dėlto pastebėtina, kad pareiškėjas niekada nesiskundė dėl jo kardomojo kalinimo sąlygų vidaus teismams. Taigi Teismas konstatuoja, kad pareiškėjas nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį (žr. *Jankausko* nutarimą nurodytą pirmiau). Darytina išvada, kad pareiškimas turi būti atmestas pagal 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.

115. Remdamasis 6 straipsnio 3 dalies c punktu, pareiškėjas taip pat skundėsi, kad Lietuvos apeliaciniame teisme jam atstovavo tik valstybės paskirtas advokatas ir, kad tas teisinis atstovavimas buvo netinkamos kokybės. Nepaisant to, Teismas pastebi, kad pareiškėjas nesiskundė vidaus institucijoms dėl jo teisinio atstovavimo kokybės. Todėl šis skundas taip pat turi būti atmestas dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.

116. Galiausiai pareiškėjas pateikė kitus skundus pagal Konvencijos 5 straipsnio 5 dalį ir 6 straipsnio 1 dalį. Tačiau, atsižvelgdamas į visą turimą medžiagą ir į tai, kad skundžiami klausimai yra jo kompetencijoje, Teismas konstatuoja, kad šie skundai neatskleidžia jokių Konvencijoje ar jos Protokoluose įtvirtintų teisių ir laisvių pažeidimų. Todėl ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

VII. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

117. Konvencijos 41 straipsnyje numatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

118. Pareiškėjas reikalavo 20 000 litų (apie 5792 eurų) prarastoms pajamoms ir galimybėms dėl Konvencijos 5 straipsnio pažeidimų atlyginti. Jis taip pat reikalavo 200 000 litų (apie 57 920 eurų) neturtinei žalai atlyginti, kurią jis tariamai patyrė dėl pernelyg ilgos kardomojo kalinimo trukmės.

119. Vyriausybė teigė, kad pareiškėjo reikalavimas dėl turtinės žalos buvo spekuliatyvus ir nepagrįstas, kadangi nebuvo pateikti tai pagrindžiantys dokumentai. Vyriausybė taip pat pažymėjo, kad reikalavimas dėl neturtinės žalos buvo aiškiai per didelis ir nepagrįstas.

120. Teismas pritaria Vyriausybės nuomonei, kad tarp nustatytų pažeidimų ir reikalaujamos turtinės žalos nėra jokio priežastinio ryšio (žr. *Stašaitis v. Lithuania*, no. 47679/99, § 96, 2002-03-21). Taigi Teismas nemano, kad pareiškėjui šiuo pagrindu priteistina kokia nors suma.

121. Vis dėlto Teismas pažymi, kad jis nustatė 5 straipsnio 3 dalies pažeidimą šioje byloje. Šiomis aplinkybėmis Teismas mano, kad pareiškėjas patyrė tam tikrą kančią ir nusivylimą. Vertindamas teisingumo pagrindais, Teismas priteisia pareiškėjui 6000 eurų neturtinei žalai atlyginti.

B. Kaštai ir išlaidos

122. Pareiškėjas taip pat reikalavo 5000 litų (apie 1450 eurų) bylinėjimosi Teisme kaštams ir išlaidoms padengti. Tačiau jis pripažino, kad neišsaugojo jokių šią sumą pagrindžiančių dokumentų.

123. Vyriausybė pareiškėjo reikalavimą ginčijo kaip nepagrįstą.

124. Pagal Teismo praktiką pareiškėjas turi teisę į kaštų ir išlaidų atlyginimą tik tuo atveju, jeigu jie buvo realiai patirti, būtini ir pagrįsto dydžio. Šioje byloje nesant patvirtinančių dokumentų, Teismas atmeta pareiškėjo reikalavimą.

C. Palūkanos nevykdant įsipareigojimų

125. Teismas mano, kad palūkanos nevykdant įsipareigojimų turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant 3 procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* pareiškėjo skundą pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį bei 6 straipsnio 1 dalį ir 3 dalies d punktą priimtiniu, o likusią pareiškimo dalį – nepriimtina;

2. *Nustato*, kad buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio 3 dalis;

3. *Nustato*, kad nebuvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis ir 3 dalies d punktas.

4. *Nustato*

(a) kad per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, valstybė atsakovė turi sumokėti 6000 eurų (šešis tūkstančius eurų) neturtinei žalai atlyginti bei bet koki mokestį kuris turi būti konvertuotos į valstybės atsakovės valiutą pagal sprendimo įvykdymo dienos kursą;

(b) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pasibaigimo iki sprendimo įvykdymo nuo pirmiau nurodytų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant 3 procentus;

5. *Atmeta* kitus pareiškėjo reikalavimus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2010 m. liepos 20 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Santiago Quesada

Kancleris

Josep Casadevall

Pirmininkas